

7. Господарське право та процес

Громова О.М.

здобувач кафедри господарського та екологічного права

Донецького юридичного інституту МВС України

м. Кривий ріг, Україна

СЕРТИФІКАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

В умовах насичення ринку послугами у сфері безпеки бізнесу споживачеві недостатньо заяв підприємств, що надають ці послуги, про відповідність їх діяльності вимогам стандартів. Споживачеві необхідне гарантоване підтвердження незалежною стороною відповідності якості послуг, що надаються, певному рівню. Таке підтвердження може бути дано шляхом здійснення спеціальної процедури – сертифікації. Особливе значення сертифікація набуває у господарській діяльності, здійснюваній в умовах жорсткої конкуренції, при якій успішна діяльність підприємства залежить від рівня забезпечення його безпеки. Сертифікація послуг і робіт у цій сфері може розглядатися як один із факторів підвищення конкурентоспроможності підприємства. Недарма багато зарубіжних підприємств ідуть на додаткові витрати на проведення добровільної сертифікації у сфері забезпечення своєї безпеки. Це дозволяє їм відстояти свій сегмент ринку, вижити у конкурентній боротьбі. Більш того, ведення бізнесу з сертифікованими у сфері безпеки підприємствами більш економічно привабливо, ніж із несертифікованими. Можна сказати, що сертифікація є свого роду черговим підтвердженням легітимації, оскільки її проводять органи державної влади, місцевого самоуправління, їх посадові особи, що наділені організаційно-господарськими повноваженнями по відношенню до підприємств сфери безпеки, здійснюють прогнозування і планування економічної діяльності, ліцензування, патентування, квотування, стандартизацію і сертифікацію [1, с. 110; 2, с. 117]. І саме через наявність публічних інтересів та участь державних органів сертифікація належить до засобів адміністративного характеру, що

встановлюють умови та обмеження на здійснення господарської діяльності [3, с. 24].

Особливого значення набуває сертифікація на міжнародному ринку. За наявності сертифікатів, особливо міжнародних, іноземний замовник отримує гарантію певної якості послуг у сфері безпеки, які відповідають світовому рівню. Наявність сертифікатів про визнання якості безпеки внутрішньогосподарських технологічних процесів, безпосередньо самого підприємства свідчить про стабільність роботи цього суб'єкта господарювання та його стійкого положення на ринку праці та послуг. Таким чином, сертифікація – це прогресивний напрям розвитку стандартизації, найважливіший механізм управління якістю наданих послуг і засвідчення про стійкість та конкурентоспроможність суб'єкта господарської діяльності.

Сертифікація (лат. *certifico* – засвідчую) – підтвердження відповідності якісних характеристик товару стандартам якості. Під сертифікацією розуміється також процедура отримання сертифіката.

Сертифікація по лінії забезпечення економічної безпеки господарюючого суб'єкта здійснюється з метою:

- створення умов для діяльності підприємств на ринку праці та послуг України, для участі в міжнародному співробітництві та міжнародній торгівлі;
- сприяння споживачам у компетентному виборі послуг;
- захисту від отримання неякісних послуг;
- контролю за рівнем безпеки функціонування підприємства, безпеки для навколишнього середовища, життя, здоров'я та майна;
- підвищення комерційної привабливості підприємства та підвищення його іміджу.

Відповідність продукції та процесів встановленим вимогам підтверджується видачею документа – сертифіката відповідності. Сукупність правил, процедур і учасників сертифікації утворює систему сертифікації.

О.П. Віхров нагадує, що у разі порушення стандартів, норм і правил суб'єкт господарювання несе відповідальність у формі штрафу, зокрема за

реалізацію продукції, яка підлягає, але не пройшла обов'язкової сертифікації чи іншої обов'язкової процедури з підтвердження відповідності, – у розмірі 25 % вартості реалізованої продукції [4, с. 113].

Крім сертифікації товарів, послуг і процесів, пов'язаних з економічною безпекою підприємств, спостерігається загальносвітова тенденція з розвитку сертифікації у сфері систем менеджменту.

Сертифікація систем менеджменту в галузі захисту економічної безпеки суб'єктів господарювання – це процедура підтвердження ступеня відповідності та результативності певної системи менеджменту, вимогам стандарту на дану систему менеджменту.

Окремі питання сертифікації у контексті забезпечення економічної безпеки господарюючого суб'єкта розглядалися при проведенні маркетингових або виробничо-організаційних досліджень. Разом с тим, питання сертифікації як заходу із забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання не досліджувалися. Тому необхідно розглянути стан сертифікації систем менеджменту в галузі економічної безпеки суб'єктів господарювання в Україні, визначити вітчизняних та закордонних суб'єктів, які мають право займатися діяльністю з сертифікації систем менеджменту в галузі економічної безпеки суб'єктів господарювання та визначити стадії процесу сертифікації систем управління менеджментом інформаційної безпеки.

Сертифікація може бути як обов'язковою, так і добровільною.

Діяльність українських систем сертифікації в Україні регламентується Законом України від 1 грудня 2005 року «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» [5].

Процес сертифікації систем управління менеджментом інформаційної безпеки складається з наступних стадій:

1. Аудит організації, виявлення слабких місць в управлінні, в бізнес-процесах, рекомендації можливих шляхів усунення невідповідностей;
2. Роботи з організації проекту впровадження системи інформаційної безпеки, навчання учасників проекту;

3. Розробка документації системи менеджменту інформаційної безпеки, впровадження документації в підрозділах підприємства;

4. Підготовка фахівців із внутрішнього аудиту, проведення планових внутрішніх аудитів системи інформаційної безпеки в підрозділах;

5. Підготовка до сертифікації, проведення аудиту системи менеджменту інформаційної безпеки перед сертифікацією;

6. Міжнародна сертифікація системи менеджменту інформаційної безпеки проходить за такими етапами:

- попередня оцінка системи інформаційної безпеки;
- перевірка і оцінка системи інформаційної безпеки організації;
- інспекційний контроль за сертифікованою системою інформаційної безпеки.

У даний час у світі чітко простежується тенденція до дроблення і поглиблення міжнародних стандартів. Міжнародна стандартизація все більше стає орієнтованою на виробництво і надання послуг в окремих галузях економіки і бізнесу. Розробка національних стандартів в галузі забезпечення економічної безпеки в цілому та інформаційної безпеки зокрема в Україні не ведеться. З урахуванням викладеного до основних перспективних шляхів розвитку національної системи стандартизації та сертифікації у сфері забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в Україні необхідно віднести:

- створення на партнерських засадах державно-громадського органу з координації питань із розробки стандартів в галузі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання;

- закріплення у НПА високого рівня провідної організації в галузі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання;

- напрацювання механізму прийняття національних стандартів, розроблених на базі міжнародних стандартів, а також інноваційних ідей та розробок, запропонованих нашими конкурентоздатними підприємствами;

- підвищення темпів розробки та оновлення стандартів, їх гармонізацію із міжнародними стандартами. Вкрай важливий аспект у цьому плані – активна

участь вітчизняних спеціалістів у роботі технічних комітетів зі стандартизації в ІСО та інших міжнародних та регіональних організаціях;

– підготовка та перепідготовки спеціалістів зі стандартизації та сертифікації у сфері забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання;

– вирішення у повному обсязі проблеми визнання стандартів об'єктами авторського права.

Отже, сертифікація систем менеджменту в галузі економічної безпеки суб'єктів господарювання є добровільною. Реєстрацію українських систем добровільної сертифікації здійснює Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. Послугами із сертифікації систем менеджменту в галузі економічної безпеки суб'єктів господарювання прагнуть скористатися компанії, що працюють на ринках з високою конкуренцією, а також відчувають необхідність в залученні великих іноземних інвестицій або торгують на міжнародних ринках.

Література:

1. Топалова Л. Д. Правовой режим коммерческой тайны: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Топалова Людмила Дмитриевна. — Донецк, 2006. — 213 с.
2. Руденко Л. Д. Суб'єкти права на комерційну таємницю / Л. Д. Руденко // Правничий часопис Донецького університету. — 2009 — № 1. — С 115—121.
3. Деревянко Б. В. Правове регулювання господарської діяльності навчальних закладів : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.04 / Деревянко Богдан Володимирович. — Донецьк, 2014. — 504 с.
4. Віхров О. П. Господарське право. Спеціальна частина: Навч. посібник. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. — 344 с.
5. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності : Закон України від 1 грудня 2005 року за № 3164—VI / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 12. — Ст. 101.